

1965 YILI SON DÖRT AYI (EYLÜL-EKİM-KASIM- ARALIK) İÇİNDE TÜRKİYE'DE RADYONUN DURUMU

Mukadder ÇAKIR AYDIN

1. 1965 YILINDA TÜRKİYE'NİN GENEL OLARAK İÇİNDE BULUNDUĞU SİYASAL VE EKONOMİK ORTAM

Türkiye'de televizyonun iletişim alanında hakimiyeti ele geçirmesinden önce en etkili, neredeyse "büyülü" kitle iletişim aracı olan **radio** yayınlarının açıklamasına geçmeden önce ilk olarak sözkonusu dönemde Türkiye'nin siyasal ve ekonomik anlamda genel olarak nasıl bir ortamda bulunduğunu hatırlamakta fayda var:

İktidarda 4. MC hükümeti olup, Başbakan Suat Hayri Ürgüplü'dür ve siyasal olarak çok hareketli olan bu dönemde İsmet İnönü önemli tartışmaların odağındaki isimdir. 10 Ekim 1965 tarihinde yapılacak genel seçimler gündemin en önemli konusunu oluşturur. Bu seçimin kampanyası 20 Eylül'de başlar. Radyodaki seçim konuşmaları ise 25 Eylül-9 Ekim tarihleri arasında yapılır.

Demirel ile İnönü arasındaki tartışmalar gazete manşetlerini belirlerken, bu tartışmaların başlıcalarından biri de yabancı sermayenin Türkiye'ye girip girmeyeceği konusu ile ilgili olup petrol ve diğer alanlarda İnönü yabancı sermayeye şiddetle karşı çıkan bir lider olarak, Demirel de hararetle savunan bir lider olarak görünürler.

13 milyon 649 bin kişinin oy kullandığı 19 Ekim 1965 seçim sonuçlarına göre Adalet Partisi 240 milletvekili ile birinci parti olur. Diğer partilerden CHP 134, MP 31, YTP 19, TİP 14, CKMP 11, Bağımsızlar 1 (Toplam 450) milletvekili çıkarırlar. Bu oranlar Meclisteki dağılım açısından belki de Türkiye'nin en demokratik dönemini simgelerler. Örneğin Demirel ve İnönü ısrarla TİP'i istememelerine rağmen, TİP 14 milletvekili çıkarmıştır. TBMM Başkanlığına Ferruh Bozbeyle getirilir; Demirel Türkiye Cumhuriyetinin 14. Başbakanı olur. Ancak Türkiye kurulduğundan beri kendine yeten ve kalkınan bir ülke konumundan, belki de bu dönemin başlangıcı ile birlikte uzaklaşır. Ve çarpıcı bir olgu da o güne dek büyük çabalarla elde edilmiş bazı değerlerin tepetaklak aşağı indirildiği, özgürlüğüne bağlı bir ülke yerine bağımlı ve kimlik bunalımı yaşayan, çarpınan bir Türkiye'ye gidişin ilk adımlarının atıldığı bir döneme girilmesidir. Bunun en ilginç örneklerinden biri Adalet Parti hükümetinin programında görülebilir: Bu program uyarınca Başbakan Süleyman Demirel ilk iş olarak Servet Beyanı ve Vergi İlanını kaldıracak, bu daha sonra vergi kaçırmanın ve sosyal adaletsizliklerin önemli bir nedeni olacaktır. Demirel bu dönemde din eğitime ağırlık vereceğini ve imam hatiplilere yüksek okul şansı tanıyacağını vaadederek. Bu ise ilerleyen yıllarda bilindiği gibi anti-laik çevrelerin büyümesinin yapı taşlarından birini oluşturacaktır.

Bu dönemi karakterize eden diğer bir gelişim yabancı işçi sorununun başladığı dönem olmasıdır.

Almanya'ya gönderilen çok sayıda Türk işçisinden kimi zaman iyi, kimi zaman kötü haberler gelmektedir. 10 Ekim 1965 tarihinde Türk işçilerine Alman işçilerinin benzer haklarını tanıyan sosyal haklar sözleşmeleri Türk ve Alman hükümetleri arasında imzalanır. Yine bu dönemde Amerikan AID yardımı kaygı duyulmadan kabul edilir.¹ Yabancı sermayenin petrolde dahi söz sahibi haline getirilmesi de ileride çok boyutlu sorunların kaynaklarından biri olacaktır.

Sonuç olarak Türkiye siyasal anlamda çalkantılı bir dönemden geçmektedir.

Ekonomik duruma bakınca ise şöyle bir tablo görülmektedir: 1965 yılında Türkiye'nin nüfusu 31 milyon 391 bin 207 kişidir. İstanbul 2,5 milyona yakın nüfusa sahiptir. 17 Ekim 1965 tarihi itibarıyla Mersin'de üç çocuklu bir ailenin geçinme endeksi 1243 lira 62 kuruştur. İlginç bir örnek olması açısından belirtmekte fayda olabilir, Cumhuriyet gazetesi 25 kuruş ve bir sinema bileti de 25 kuruştur. Enflasyon beklentisi olmasına rağmen ithal petrolde yüzde 20'ye varan indirimler söz konusu olabilmektedir. Bu rakamlar günümüzün ekonomik verileriyle karşılaştırıldığında da ilginç bir tablo yaratmaktadırlar.

TRT Genel Müdürü Adnan Öztrak'ın 12 Aralık 1965 tarihinde maaşı 2280 lira olduğuna göre,² bu geçinme endeksinin kalabalık yığınlar için ağır olduğu düşünülebilir. Nitekim İstanbul ve Trabzon limanlarında yaşanan grevler bunun bir göstergesi olacak niteliktedir.

Dış ilişkiler açısından önemli bir gösterge olan Kıbrıs sorunu bu yıllarda doruklarda yaşanmaktadır. Türk köylerine Rum askerlerince ateş açılmakta, Türkiye Rum

¹ 6 Kasım 1965 tarihli Cumhuriyet Gazetesi.

² 12 Aralık 1965 tarihli Cumhuriyet Gazetesi

tecavüzlerini Birleşmiş Milletler'e şikayet etmekte ancak Makarios kimseyi takmamaktadır. Türkiye'den Kıbrıslı Türklere gönderilen 8 milyon değerinde 2 bin tonluk gıda ve ilaç yardımı dahi Türklere ulaşamaz. 5 Kasım 1965 günü Rumlar Namık Kemal Lisesi'ni işgal etmiş ve Magosa şehrinin dışarısı ile tüm ilişkisini kesmişlerdir. Daha sonra karşılıklı olarak iki taraf da mevzilerini iptal eder. En son 20 Aralık 1965 tarihinde Birleşmiş Milletler, Türklere aleyhine Kıbrıs'la ilgili çok önemli kararlar alır. Bunun üzerine Kıbrıs'ta ve Türkiye'de binlerce insan sokaklara dökülür, yürüyüşler yapılıır.

Türkiye sınırları dışına bakıldığında genel olarak görülen ise İkinci Dünya Savaşı'nın yaraları henüz tam olarak sarılmamasına rağmen bazı devletlerin hâlâ savaşa doymadıklarını gösteren politikalara başvurmalarıdır. Özellikle Amerika "dünyanın jandarmalığı" rolünü sabırsızca ve ısrarla oynamakta, Güney Vietnam'da sürekli imha taarruzlarına geçmektedir. 30 Eylül 1965'te Güney Vietnam'daki Amerikalı asker sayısı 130 bine çıkarılır. Her iki taraf da sürekli kayıplar vermektedir. Amerikan Meclisi'nde Kongre tüm yetkilerini yürütmenin başındaki Başkan Johnson'a vermekle suçlanır. Bir süre sonra Amerika'da ve Avrupa devletlerinde Johnson'a karşı tepkiler yoğunlaşır. Vietnam saldırısı Amerikan halkının gözünde de meşruiyetini tümüyle yitirmiş, ulusal ve uluslararası bir kangrene dönüşmüştür. Amerika adeta farkında olmadan içine daldığı bir bataklıkta çırpınmakta ama diğer yandan da çevresine ölüm saçmaktadır.

Yani Türkiye, en genel anlamda komşuları ile dost geçinen bir ülke olarak oldukça çatışmalı bir dış ortamın göbeğinde, daha çok kendi iç sorunlarıyla uğraşan ve kalkınmaya çalışan bir ülke durumundadır.

2. 1964 YILINA DEK TÜRKİYE'DE RADYOCULUK

Türkiye'de devletin denetlediği ilk düzenli radyo yayını 1927 yılında Ankara'da başladı. Yayınları yapan kuruluş aynı zamanda yabancı ortaklı da olan Telsiz Telefon TAŞ idi. 1933 yılında yayın gücü ve yayın kalitesinin artırılması amacıyla işletme yetkisi PTT'ye verildi ama yayın hakkı 1936'ya değin yine Telsiz Telefon TAŞ'de kaldı. PTT yayın hakkını 1938-1940 yılları arasında kullandı ve teknik olarak yol kat etmesine rağmen yayın kalitesinde bir ilerleme kaydedemedi. 1940 yılında yayınların yönetimi Matbuat Umum Müdürlüğü'ne devredildi. 1949 yılında yayınların toplam gücü 300 kW'a ulaşmış ve ülkenin yüzde 25'inde dinlenebilir duruma gelmişti. 27 Mayıs 1960 yılındaki askeri müdahaleden sonra Ankara, İstanbul, İzmir, Antalya, Adana, Gaziantep, Kars ve Van'da il radyoları yayına başlarken, Erzurum, Diyarbakır ve İskenderun radyoları kuruldu. **1961 Anayasası'nın öngördüğü bir yasayla da Mayıs 1964 yılında TRT (Türkiye Radyo Televizyon Kurumu) kurulmuş oldu.**³

Türkiye radyoları 1964 yılında başlayan TRT dönemine 15 istasyon sayısı ve günde 100,5 saatlik bir yayın süreci ile girdiler. Ayrıca yurt dışı için toplam 16 saatlik yayın yapıyordu. Radyoların yayına başlama saatleri her il için farklı farklıydı: Örneğin Ankara 6:30'da, Van 8:00'da, İskenderun 12:00'da, Ankara il 17:00'da, İstanbul il 18:00'da yayına başlıyordu.

³ AnaBritannica, Ana Yayıncılık, "Türkiye Radyo Televizyon Kurumu" Maddesi

İstisnaları olmakla birlikte 1964 yılından önceki Türk radyoculuğu genel anlamda **magazinel eğlence** düzeyinden kendini kurtaramamış, sanat, düşünce ve kültür dünyasına uzak kalmıştı. Örneğin 1964 yılına dek olan 37 yıllık birikimde, tek bir profesyonel radyo yazarı bile yetiştirilememişti.

Uluslararası bir karşılaştırma yapıldığında, Türkiye çok gerilerde olup, verici gücü açısından sadece İran'ın önündeydi. Alıcılarda da durum aynıydı. 1964 yılına gelindiğinde kayıtlı alıcı sayısı iki milyonu aşmıştı ama yine de alıcı sayısı bakımından Irak, Yunanistan, Suriye ve Bulgaristan'dan geri durumdaydı.⁴

Program yapım olanakları, hem personel sayısı hem de personel niteliği açısından kısıtlıydı. Ankara Radyosu'nda müzik programları tüm programlar içinde yüzde 60-70 gibi oldukça yüksek bir orana ulaşıyordu. Eğitici yayınlar toplam sürenin yüzde 1-3'ünü aşmıyor, reklam yayınları ise yüzde 5-8 arasında yer kaplıyordu.⁵

Dönemin genel olarak en kötü özelliği radyoların merkezi hükümet organı gibi kullanılmaları ve tek bir değişik görüş açısına bile yer vermemeleri idi. Hiçbir eleştirelilik ya da alternatif fikirler taşımayan yayınlar bu nedenlerle çok büyük tepkilerle karşılaşmış, Türk radyoculuğu bu dönemde beklenen oranda topluma yararlı olamamıştır. Bu nedenle 1964 yılında TRT'nin kurulması bir dönüm noktası olmuştur.

3. 1964'TEN SONRA TRT İLE RADYOCULUKTA MEYDANA GELEN GELİŞMELER:

⁴ Uygur Kocabaşoğlu, Cumhuriyet Ansiklopedisi, "TRT Radyo" Maddesi.

⁵ Kocabaşoğlu, a.g.m.

27 Mayıs 1960 Devriminden sonra çıkarılan 1961 Anayasası ile radyo-televizyon yayınlarının yönetim ve işleyişi yeniden düzenlenir. 1961 Anayasası'ndaki sözkonusu madde 121. maddedir ve şöyle demektedir:

“Radyo ve televizyon istasyonlarının idaresi özerk kamu tüzel kişiliği halinde kanunla düzenlenir.

Her türlü radyo ve televizyon yayınları tarafsızlık esaslarına göre yapılır.

Radyo ve televizyon idaresi, kültür ve eğitime yardımcılık görevinin gerektirdiği yetkilere sahip kılınır.”

Böylece 35 yıl sonra radyo yayınları “özerk” ve “tarafsız” bir kurum tarafından devlet güvencesinde ve “tekel” olarak düzenlenmiş olur. Yayınlarla ilgili olarak da özel bir yasa öngörülür. Bu yasa, 24 Aralık 1963'te kabul edilerek yürürlüğe giren **359 sayılı Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Kanunu'dur.** Bu kanunla, Türkiye'deki radyo ve televizyon yayınlarının yönetimi TRT'ye verilmiş olur. TRT, 1 Mayıs 1964'ten itibaren çalışmasına başlar ve bu dönem, yasalar alanında 1971 yılına dek sürer.

a.) Teknik Durumdaki Değişiklikler:

1 Mayıs 1964 tarihinde Türkiye radyolarının güç toplamı, Diyarbakır ve İskenderun da dahil olmak üzere 527,6 kW idi. 1965 yılındaki toplam yayın alanı 283.000 km² olup, Türkiye'nin yüzölçümü olarak yüzde 36,8'ine, nüfus olarak da 13 milyon 396 bin kişiye yani toplam nüfusun yüzde 42,6'sına denk düşüyordu. ⁶

⁶ Turgut Özakman, Radyo Notları, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1969, s. 13

1965'de aynı anda iki milli programı dinleyebilen nüfus sayısı genel nüfusun yüzde 14,2'si yani 4 milyon 453 kişi idi. Ama bu rakam daha çok İstanbul ve Ankara'da toplanıyor, Türkiye yüzölçümünün ancak yüzde 3,4'üne tekabül ediyordu. Aynı yıl bu dağılımı dengelemek için Mersin ve Diyarbakır'da 300 kW kapasiteli iki bölgesel yayın şebekesi projesi daha işleme kondu.

TRT yayın sorumluluğunu devralınca ilk olarak yayın sürelerini yüzde 40-70 arasında artırdı. Toplam günlük yayın süresini 163 saate çıkarırken, bu Cumartesi günleri 164,5 saat, Pazar günleri 171,5 saat, hafta içinde 144,5 saat oldu.

İlk yapılan değişikliklerden biri de, radyoların açılış saatlerini daha erkene ve aynı saatlere almak ve yaz-kış döneminde kaydırma yapmamaya özen göstermek oldu.

TRT öncesi Ankara Radyosu'nda yayın personeli sayısı onikiyi geçmezken, 1965 yılında bu sayı 259'a çıkarıldı.

Radyoların program üretme imkanları hızla artırıldı. 1965 yılıyla birlikte program türlerinin oranlarındaki değişiklikler şöyle oldu:

<u>TÜR</u>	<u>TRT ÖNCESİ</u>	<u>TRT DÖNEMİ (1965)</u>
Söz	Yüzde 17,2 (17,2 saat)	Yüzde 19,2 (31 saat)
Haber	Yüzde 2,3 (2,3 saat)	Yüzde 11,9 (19,2 saat)
Reklam	Yüzde 4,5 (4,5 saat)	Yüzde 3,5 (5,6 saat)
Türk Müziği	Yüzde 52 (52 saat)	Yüzde 39,7 (64 saat)
Batı Müziği	Yüzde 24 (24 saat)	Yüzde 25,7 (41,5 saat)

Kaynak: Turgut Özakman, a.g.e., s.28

Söz ve haber programları toplam yüzde 19,5'dan yüzde 31'e çıkarılmıştır ama Türk müziği yine yüzde 39,7 ile ilk sırada yer almaktadır. Halk müziği oranı artırılmış ancak radyo "**Müzik Kutusu**" olmaktan kurtarılamamıştır. Genel anlamda ise halka daha yakın bir çizgi izlenmiştir.

TRT döneminde 15 günlük program kalıbı kullanılmış, bu en az 4 aylık süreyi kapsamış ve dönemler bir yılla sınırlandırılmıştır. Daha önce bu sistem çok değişken ve tutarsızdır.

1965'ten itibaren 15 günlük periyodlar halinde, Türkiye Radyoları Program Dergisi yayınlanmaya başlanır. Programcı yayın şefliği (özellikle il radyolarında) ve yayın yönetim şubeleri, TRT döneminde kurulmuştur. Günlük yayın planı da TRT ile uygulanmaya başlanır. İlk yıllarda TRT'ye ödenmesi gereken sermayesi kendisine verilmemiş ya da çok geciktirildiği için yayıncılar bundan büyük zarar görürken, "**özerklik**" konumu yara almıştır.

Olanaksızlıklardan ve personel sayısının artışından dolayı bu yapılanma döneminde Ankara Radyosu'nda bazı tuvaletler oda yapılmış, bodrumlar diskotek haline getirilmiş, hol, vestiyer, asansör boşluğu Eğitim Şubesi amacıyla kullanılmış; tüm il radyoları çalışanları kiralık küçük alanlarda çalışmak zorunda kalmışlardır.⁷

Eğitim ve Yurt Dışı yayınlar için TRT'ye fiili giderinin ancak yüzde ellisi ödenmiştir.

b.) TRT'ye Yöneltilen Tepkiler ve Müdahaleler:

Özerk ve Tarafsız Olmanın Sancıları

1965 yılının içinde TRT Anayasal olarak Tarafsız ve Özerk olmasına rağmen, hâlâ fiilen devlet yayın tekelinin

⁷ Özakman, Turgut; a.g.e., s. 68

organını gibi kullanılmak istenmektedir. Daha önceki dönemlerde yayın işletmelerine müdahalelere alışkın olan bazı bakanlık ve müdürlükler yeni kavramları kolay benimseyemedikleri için TRT'nin üstünde baskı kurmaya çalışırlar.

Örneğin 1965 yılında Turizm ve Tanıtma Bakanlığı TRT'nin "**direkt haberleşmesini (yazışmasını)**" anlaşmazlık konusu yaparak hakkında dava açar. Ancak Danıştay, özerk ve tarafsız oluşu nedeniyle TRT'yi haklı bulur.

Yine Turizm ve Tanıtma Bakanlığı TRT'nin hesaplarını müfettişlerini yollayarak denetlemek ister ve bu müdahale de dava konusu olur. Danıştay TRT'yi haklı bulur. Buna benzer bir müdahaleyi yapan Maliye Bakanlığı'nın çabaları da boşa çıkar.

Belki kendi içinde de özerkliği tam anlamıyla hazmedememiş olan TRT, dışardan gelen bu baskılar nedeniyle 1971'e dek olan en iyi dönemini, gereği gibi kullanamamıştır. En çok da kurum içi yönetim için geçerlidir bu.

"İlk TRT yönetimi özerkliğin TRT'de çalışanlara değil, kuruma verildiğini sanarak 'Mutlak Hiyerarşiyi' savundu ve özerkliğin sadece TRT'nin üst düzey yöneticilerinde, hatta sadece Genel Müdürde olduğunu ileri sürdü."⁸ Bu anlayışla TRT üst yönetimi tüm kararları tek başına aldı; personelin hakkını reddederek birçok tepkiyi üzerinde topladı.

TBMM'de 2 Nisan 1965'te TRT için "*Meclis Tahkikatı*" açılması istendi ve Meclis bunu kabul etti.⁹

⁸ Dr. Hıfzı Topuz ve M. Tali Öngören ; Yarınnın Radyo ve Televizyon Düzeni, İLAD Yayını; s. 100

⁹ TRT Düünden Bugüne Radyo Televizyon 1927-1990, TRT Yayını, ss.

Adalet Partili milletvekili Burhan Apaydın TRT konusunda Meclis Başkanlığı'na gensoru önergesi verdi (9 Nisan 1965). Turizm ve Tanıtma Bakanlığı TRT'nin denetlenmesi için Danıştay'a başvurdu ancak bu da reddedildi. Soruşturmalar ve ardından gelen takipsizlik kararları 1971 yılına dek bu şekilde sürdü gitti.

4. 1965 YILI EYLÜL-EKİM-KASIM-ARALIK AYLARI ÖZELİNDE TRT

a.) Bu Dönemde Yayınlanan Radyo Programları

1.1.1965 tarihinden itibaren başlayan yeni yayın döneminde yer alan program türleri ve adları şu şekildedir:¹⁰

Köy ve İşçi Programları

Günaydın, Ocakbaşı, Halk Hikayeleri, Köye Haberler, İstanbul'da Bir Köy

Kadın ve Ev Programları

Ev İçin, Aile Sohbeti, Bugünün Kadını, Posta Kutusu, Küçük Ansiklopedi, Çağımızın Kadını.

Çocuk Programları

Çocuk Saati (Çocuk Kulübü), Çocuk Bahçesi, Atlı Karınca, Masal, Gezelim Öğrenelim, Müzikli Çocuk Oyunları

Gençlik Programları

Gençlik Saati, Radyo Sınıfı, Bilgi Yarışması, Radyo Romanı, Gençliğin Sesi, Mikrofonda Gençlik (Kuşak) Gençlik Sorunları, Hangi Mesleği Seçelim?

Bilim Kültür ve Sanat Programları

Yazarlar, Kitaplar ve Okurlar, Karagöz-Ortaoyunu Dizisi, Tiyatro Dergisi, Bitmez Tükenmez Anadolu, Dede Korkut Destanları, Anadolu Efsaneleri, Radyo Ansiklopedisi, Ana Dilimiz, Sayıların Dili, Bir Hikayemiz Var, Dünya Döndükçe, Evvel Zaman İçinde, Sorun Söyleyelim, Bir Portre, Özel Kültür Programı, Tarihimizden, Az Gelişmiş Ülkeler, Bir Köy-Bir Kasaba-Bir Kent, Dünya ve Biz, Anayasamız, Dr. Levend, Plân, Radyo Kitaplığı, Afrika, Bizden Hikayeler, Bu Yurdun Gerçekleri, Tarihte Bu Ay, Türkülerle Anadolu, Sinema Dergisi, Siz Ne Dersiniz?, Bir Kent Soluk Alıyor, Her Hafta Bir Ozan, Müzik Sözlüğü, Salı Programları, Bir Eski-Bir Yeni, Uygurluk Yolunda İnsan, Kültür Olayları, Yunus Emre, Kültür Tarihi, Ayın Kitabı, Geleneklerimiz-Göreneklerimiz, Yurdumuzun Konuları.

Genel Eğitim Programları

Müzik Dergisi, Açık Oturum, Yuvarlak Masa, Dikkat Trafik, Turizm, Halk Konferansları, Radyo ile İngilizce, Radyo ile Fransızca, Radyo ile Almanca, Radyo Halk Okulu, Beş Hata Var-Bulur musunuz?, On Soru-On Cevap.

Aktüalite ve Magazin Programları

Kıbrıs Saati, Olayların Ardından, TBMM Saati, Spor Dergisi, Spor Gazetesi, Spor Röportajları, Havalar Nasıl Olacak? Aramızda Yaşayanlar, Yaz Rüzgârı, Yedi Tepeden Yankılar, Meşhurlara On Soru, Geçen Hafta, İzmir'de Bu Hafta, Başkent Ne Düşünüyor?, Saat 21 Kısa Haberleri, Parlamento Saati, Hayata Bakış, E. Şefik'in Sohbeti.

Moral Programları

Kur'an ve Açıklaması, Din Sohbeti, Silahlı Kuvvetler Saati, Er Meydanı.

Dramatize Programlar, Eğlence Programları ve Radyo Oyunları

Arkası Yarın, Radyo Tiyatrosu, Tatil Tiyatrosu, Cem ve Cemile, Alkatraz Kuşçusu, En Uzun Gün, İnsanlık Bağları, Yılbaşı Kuşağı, Müfettiş King, Polisiye Oyunlar, Özel Eğlence Programı (Stüdyo 1), Dünya Nelere Gülüyor?, Mesleği Nedir?, Ben Kimim?, Hafta Sonu, Şarkılarımız ve Öyküleri, Tarihten Sesler, Şöhret Yolu, 5 X 5, Mikrofon 13.

Haberler

Haber Bültenleri, Haber Özetleri (Açılış-Kapanış), Kısa Haberler, Şehir Haberleri (İzmir).

Okul Oyunları

Yaz Okulu, Eğitim Radyosu Deneme Yayınları.

Bu programların bir kısmı geçmişten devam edip gelirken, çoğu yeni yönetim tarafından, yeni yasalara ve zihniyetlere göre hazırlanmıştır.

1965 Yılı İçinde Getirilen Yeni Program Sayıları Şöyledir:

1. Köy ve İşçi Programları	4
2. Kadın ve Ev Programları	5
3. Çocuk Programları	5
4. Gençlik Programları	5
5. Bilim, Kültür ve Sanat Programları	28
6. Genel Eğitim Programları	9
7. Aktüalite ve Magazin Programları	15
8. Okul Yayınları	1 Kuşak
9. Moral Programları	4
10. Dramatize Programlar, Eğlence Programları	

ve Radyo Oyunları	16
11. Haber Programları	4

1965 yılında çok sayıda yeni program yapılır. Daha sonraki yıllar bu oran düşer. 1965'e 1964'ten devreden program sayısı 22'dir. Yeni programlar toplam 75 adettir ve Bilim, Kültür ve Sanat Programları 28'le en ön sırada yer almaktadır. Yabancılar için yapılan programlarda yenilik yapılmamıştır.

b.) Programların Değerlendirilmesi

1) Haberler

İl radyoları TRT öncesinde çoğunlukla haber yayını yapmazlardı. Ankara Radyosu'nun haberleri, Basın Yayın ve Turizm Bakanlığı'nın Haber Dairesi'nde hazırlanırdı. Anadolu Ajansı tek kaynak olduğu için, yurt içi olaylar tek yanlı ve ayrıntısız yer alırdı. Adeta "**Resmi Gazete**" üslûbu hakimdi. 1962 yılından itibaren 1965'e dek tüm radyolar haber saatinde Ankara'ya bağlandılar. 1963 yılında haberler radyo bünyesinde hazırlanmaya başlandı, Bu gelişim radyoları biraz olsun bağımsızlaştırdı ve TRT dönemi için çekirdek görevi gördü.

TRT dönemi ile birlikte, habercilik zenginleşerek bağımsızlaştı ve haber ağı geliştirildi. Çağdaş kitle iletişim aracı olarak radyo gerçek işlevine kavuşturuldu.

2) Söz Programları

TRT'den önceki bazı değerli söz programları, TRT döneminde de kullanıldı. "Geçmişte Bugün", "Yeni Keşifler Saati", "İzahlı Müzik", "XX. Yüzyılın Müziği" bunlara örnektir.

TRT dönemi ile Söz Programlarının yayınında kaydedilen gelişmeleri şöyle sıralayabiliriz.

Merkez, paket programlarla il radyolarına ulaşabildi.

Dramatize biçim uygulanmaya başlandı.

Maç naklen yayınları kulüplerle protokole bağlandı.

Özel günler sisteme bağlandı.

Radyo Tiyatrosu yarışması açıldı.

Radyo oyunlarını sipariş etme sistemi yerleşti.

Naklen yayınlarda spikere bağlılık kaldırılarak yazılı metne geçildi.

Radyo yazarlığı profesyonel bir meslek haline geldi.

"Haber Dili Sözlüğü" hazırlandı.

Yayıncılık rastgele değil, kurallara bağlı olarak yapılmaya başlandı.

Prodüktörlük, araştırmacılık, metin yazarlığı gibi temel meslekler radyoculuğa yerleştirildi.

Radyoculuğa yardım için bazı servis yayınları hazırlandı.¹¹

3) Müzik Yayınları

TRT, hemen her radyoda çok yetersiz istasyonları devraldı. Plak sayısı ve diskotek sayısı çok az ve müzisyen kadrosu çok yetersizdi.

TRT ile müzik yayınlarında yapılan değişiklikleri şöyle özetleyebiliriz:

Toplu sözleşme düzeni kabul edildi.

Türk müziği notasyonunda birlik sağlandı.

¹¹ Özakman, T., a.g.e., s.101

Batı müziğinde kalite denetimi başladı.

Hafif Batı Müziğinde plak denetim sistemi kuruldu.

Radyolara yüzden fazla Türk müziği ve halk müziği sanatçısı kazandırıldı.

Kaşeler artırıldı.

Çağdaş Türk müziği için eser ismarlanmaya başlandı.

Halk müziği derlemeleri yapıldı.

Konser sayıları artırıldı.

Türk bestelerinin çalınması teşvik edildi.

Müzik prodüktörleri yetiştirildi.

Türkçe Sözlü Hafif Batı Müziği desteklendi.

Müzik yayınlarının ödeneği artırıldı.

Müzik uzmanlarıyla programlar için işbirliğine gidildi.

4) Reklam Yayınları

TRT herşeyden önce özel değil tüzel nitelikli bir kamu radyosudur. Yani salt ticari amaçlı yayın yapamaz; ama genel ilkelere uyduğu sürece, oranlarını ve ilkelerini sarsmadığı sürece reklam da alabilir.

TRT kurulduğu zaman reklam geliri 10 milyon liradan fazladır. 1965'ten sonra bu rakam 40 milyon liraya ulaşır.

Genel müdürlüğün talimatıyla Merkez Program Dairesi 1965'ten hemen önce, anket, araştırma ve görüşme yolu ile yeni kararlar almıştı. Buna göre süre ve hizmetler artırılmadan, TRT'nin çıkarları düşünülerek düzenlemelere gidilmiştir. Bu ilk başta reklamcılar tarafından büyük tepkiyle karşılanmış, zamanla kendi ritmini bulmuştur.

5) Yurt Dışı Yayınları

Dış yayınların faaliyet alanı çok geniş olup, eğitim ve uzmanlık isteyen alanları kapsar. Bu görev TRT'de "Yurt Dışı Yayınlar Servisi Müdürlüğü" tarafından yürütülmektedir. Dış Haberler Müdürlüğü,

1. İngilizce, Fransızca ve Almanca dilleri,
2. Balkan ülkeleri dilleri ve Rusça,
3. Doğu ve Ortadoğu ülkeleri dilleri,
4. Diğer diller gibi bölümlere ayrılmıştır.

Bir de başlıbaşına ve yurt dışındaki Türklere ve Türkçe yayın yapan bölüm vardır.

Her haber, yayın bölgesine göre düzenlenerek yayınlanır.¹²

Türkiye radyolarının yurt dışındaki işçiler için yaptığı yayınlar iki bölümde incelenir:

aa. Doğrudan yurt dışındaki işçilere yapılan yayınlar:

1938'den bu yana yurt dışına yayın yapan radyolarımızın Ankara'da hâlâ iki vericisi vardır. Biri 100, diğeri 20 kW gücündedir.¹³

Türkiye yurt dışına yayın yapan 65 ülkenin 39'undan kötü durumda, 26'sından iyi durumdadır. Yurt dışındaki Türk işçi sayısı arttıkça, programlar onların isteklerine göre değiştirilmiştir. TRT döneminde 20 kW'lık vericinin yayın saati, günlük 4,5 saatten 10 saate, 100 kW'lık vericinin yayın saati de 6,45 saatten 12,45 saate çıkarılmıştır. Verici sinyallerinin ulaşabildiği ülkeler

¹² Türkiye Radyoları Program Dergisi; 1965, s.22

¹³ Özakman, T.; "Dış Ülkelerde İşçilerimize Hitap Eden Radyo Yayınları"; s.1

şunlardır: Almanya, Belçika, Hollanda, İsviçre, Avusturya, İsveç, Fransa.

bb. Yurt dışındaki işçilerin yurttan kalan ailelerine yapılan dolaylı yayınlar:

"Günaydın" adlı sabah programıyla, "Ocak Başı" adlı akşam programında bu dinleyici türüne mesajlar yollanmaktadır.¹⁴

Bir de TRT'nin yardımı ile yayın yapan yabancı radyolar vardır. WDR (Kuzey Almanya Radyosu) bunlardan biri olup, TRT haber ve aktüalite dışında tüm malzemesini (Türk müziği, halk müziği, dini sohbetler, skeçler vb.) Ankara Radyosu'nda hazırlayıp göndermektedir.

6. TRT'nin kendi vericilerinden yaptığı yayınlar

aa. Müzik Programları: Türk müziği ve Halk müziği.

Müzik programlarında özellikle Halk Müziği yoğun ilgi görmektedir; bu nedenle oranı daha fazladır.

bb. Söz Programları: Haber, yorum, röportajlar; skeç, temsil, dramatize programlar; sohbetler, diğer söz programları (Tarih, edebiyat, işçi sorunları, din).

Söz programlarında işçilerin Türkiye ile ilgilerini sürdürmek, morallerini desteklemek, doğru ve çabuk haber almalarını sağlamak, sorunlarının çözümüne yardımcı olmak amacıyla yayın yapılır.

Yurt dışı yayınları bu dönemde işçilerimizce çok yakından izlenmiştir. Ama teknik olanaklar yeterli değildir. Personel sayısı da azdır. Yayın saatlerinin artırılması ancak sonraları mümkün olacaktır.

¹⁴ Özakman, T.; a.g.e.; s. 12

c.) Dil Sorunu

TRT söz konusu dönemde yayınlarının dilinde çağdaş bir söyleme yönelmiştir. Çünkü zaten o dönem yapısı itibariyle modern Türkçe'ye, yalın kullanıma, sade ama zengin biçime önem verilen bir dönemdir.

Türkiye Radyoları Program Dergisi'nde Metin Öztekin'in konuyla ilgili çıkan bir yazısından aktaracak olursak:

"Türkiye radyoları hiç değilse son yıllarda dil evrimine gereken önemi vermiştir. Bugün, kimse bir yerden 'avdet etmiyor'; 'dönüyor'. Artık kimseye 'arz-ı ubûdiyyet ederim (kulluğumu sunarım)' denilmiyor; gerekirse 'saygılar sunuluyor'. Kimse 'istikbâl edilmiyor', 'karşılanıyor'... Radyolarımızın üç bey yıl önceki dilini anımsayanlar, bu örnekleri çoğaltabilirler. Dilimiz yalınlaştıkça, daha çok sözcük kazandıkça radyolarımız o denli halka seslenebilecek; Hacivat deyişinden kurtulacaktır."¹⁵

d. 1965 Eylül-Ekim-Kasım-Aralık Ayları İçinde

TRT İle İlgili Olan Gelişmeler

1. TRT Kurumunun Dışındakiler

• 1965 Eylül'ünün başlarında, radyoya reklam veren 61 reklam firması, TRT'nin reklamlarla ilgili olarak aldığı 40 maddelik kararı protesto ederek, artık reklam yapmayacaklarını açıkladılar. Reklamcılar Derneği, eski sözleşmeler hariç yenilerini çekerek TRT'yi Danıştay'a dava etti.

¹⁵ Metin Öztekin; Türkiye Radyoları Program Dergisi; "Dilimiz ve Radyolarımız"; S.23, s.6

• Seçim propogandası için partilerin radyoda yapacağı konuşmalar sıra yönünden kur'a ile belirlendi. 25 Eylül'de başlayan konuşmalar önce 20, sonra 10'ar dakika oldu. Yüksek Seçim Kurulu'nda bir kurul üyesi önünde konuşma banda alındı, daha sonra yayınlandı. Ankara Savcılığı bu konuşmaları incelemeye aldı. Önceleri normal konuşan liderler giderek radyonun gücünden yararlanmak için konuşmalarını sertleştirdiler. İsmet İnönü, Süleyman Demirel, Yaşar Kemal (TİP), Osman Bölükbaşı, Turhan Feyzioğlu, Çoban Hamdi Doğu (TİP) Çetin Altan (TİP), Kemal Satır (CHP), Ekrem Alican (YTP), radyoda konuşan isimlerden bazılarıydı.

• TRT 10 Ekim akşamı saat 21:00'dan itibaren kendi muhabirleri aracılığıyla aldığı seçim sonuçlarını yayınlamaya başladı. Yayın ilk kez sabaha kadar sürdü (6:30). Seçim günü 21:00'dan önce sonuçlar hakkında yasa gereği hiç bir yayın yapılamadı.

• Ankara Radyosu tarafından düzenlenen Liselerarası Bilgi Yarışması'na 1965 yılı için Kurtuluş Lisesi ve Ankara Koleji katılırlar. Sonuç berabere olmasına rağmen radyoda "Ankara Koleji kazandı" şeklinde açıklanır. Kurtuluş Lisesi öğrencileri radyonun taraflı ve kasıtlı yayınına protesto ederler. İddialara göre radyonun hazırladığı bazı sorular yanlış olup, radyo yöneticileri son derece anlayışsızdır.

• 31 Ekim tarihinde bazı müzik sanatçıları, TRT'nin sanatçı denetleme ve sınıflandırmasına karşı Daniştay'da dava açtılar.

• Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'nın, radyonun tarafsız yayın yapması için tasarı hazırlayarak bir komisyon kurma projesine karşılık TRT Genel Müdürü Adnan Öztrak "TRT'yi yıpratmak isteyenler karşılarında Anayasayı

bulacaklardır" şeklinde demeç verir. ¹⁶ Adalet Partisi hükümetince TRT konusunda düşünülen değişikliklerin en önemlisi, "haber ve diğer konuşmaların yayından önce kontrolüdür." Bunun için TRT Kanununun 17. maddesinden yararlanmayı düşünmektedirler. Doğrudan "sansür", "müdahale" "yönetme" demek olan benzer değişiklik beklentileri, yine de Anayasanın bazı maddeleri varken hayli zor olacaktır.

• Aynı dönemde birkaç gün sonra Demirel "TRT'nin fiilen tarafsız olması için ne lazımsa onu yapacağız" şeklinde konuşurken, Turizm ve Tanıtma Bakanı Nihat Kürşat "TRT'nin tarafsızlığı ihlali, cezai müeyyidelerle karşılanacaktır" şeklinde demeç verir.

• 1964 Nisanından beri İzmir'deki Amerikalı aileler için yayın yapan Çiğli Radyo istasyonunun Türk ve Amerikan makamları arasında her hangi bir yazılı anlaşma olmadan faaliyet gösterdiği anlaşılır. Bu radyo 2 kW gücünde ve İzmir'in her yerinden dinlenebilmektedir. Programlar tamamen İngilizce olup, günde beş kez haber yayını yapmakta, kasetler Amerika'da doldurulmaktadır. Yayın saati sabah 06:00 ile gece 23:30 arasındadır.

• TRT'nin Dış Haberler eski Müdürü Vedat Uras bazı gazetelerde TRT ile ilgili bildiri ve mektuplar yayınlar. Ankara Savcılığı bunları ihbar kabul edip soruşturma başlatır. TRT çevrelerinde ise bu şahsın TRT'de iken görevinden uzaklaştırıldığı, şu anda kurum aleyhine kasit halinde bulunduğu söylentileri dolaşır.

• Mersin'de yapılmakta olan "Mersin Radyosu" bir Japon firması tarafından tamamlanacak olup, gücü 300 kW düzeyinde ve Ortadoğu radyolarından güçlü olarak düşünülmektedir.

¹⁶ 14 Kasım 1965 tarihli Cumhuriyet Gazetesi

aa. Bu Dönemde TRT İle İlgili İddialar ve Yanıtları

Çalışmamıza konu olan 1965 yılı son dört ayı (Eylül, Ekim, Kasım, Aralık) genellikle **Özerklik Dönemi** kavramı içinde ele alınmaktadır. Ama buna karşın TRT ile ilgili iddialar ve tartışmalar hiçbir zaman bitmez. Adnan Öztrak, 12 Aralık 1965 tarihinde bu iddiaları ve yanıtları bir bir sıralayarak kamuoyuna açıklama yapar:

TRT binası kirasının 1 milyon 800 bin lira olduğu, bina sahibinin Öztrak'ın ahbabı olduğu iddiasına Öztrak, binanın kirasının 350 bin lira olduğu, mal sahibiyle yakınlığı bulunmadığı, tadilatın mal sahibi tarafından ödendiği şeklinde yanıt verir.

TRT'nin sendikalara baskı yaptığı şeklindeki iddiayı Öztrak, iddiayı öne sürenin daha önce TRT'den uzaklaştırılan şimdi ise sendika başkanı olan bir şahıs olduğu şeklinde bir açıklama ile yanıtlar.

Yorum ücretlerinin fazla olduğu iddiasına Öztrak, astronomik rakamlar ödemedikleri, yazarlara daha yüksek ücret ödemek istedikleri, ancak mali durumlarının buna izin vermediği şeklinde yanıt verir.

TRT ile ilgili diğer iddialar ve yanıtları şöyle:

İddia: Genel Müdürün maaşı 10 bin liradır ve ayrıldığı takdirde 200 bin lira tazminat alacaktır.

Adnan Öztrak'ın Yanıtı: Maaşım 2280 lira 20 kuruştur. Ne tazminat ne de yıllık tazminatım vardır.

İddia: Radyolar "Allah" adını ağzına almamaktadır.

Yanıt: TRT, din istismarı saygısızlığı ve günahını her hangi bir şekilde düşünmeyecek kadar Allah'a ve O'na inananlara ve kanunlara saygılıdır.

İddia: TRT'de bazı vesikaların yakımı olmuştur.

Yanıt: Buna benzer bir olaya Vedat Uras tarafından teşebbüs edilmiş, dosya savcılığa sevk edilmiştir. Bunun dışında bizler her vesikayı ciltler halinde toplamaktayız.

2. TRT İçindeki Gelişmeler

5-9 Eylül 1965 tarihlerinde Batı Müziği ve çok sesli Türk Müziği Danışma Kurulu toplanır.¹⁷

TRT Genel Müdürlüğü, kirası tartışmalara neden olan Ankara Mithatpaşa Caddesindeki binasına taşınır.

10 Ekim 1965 seçim gününün gecesi Türkiye radyoları ilk kez seçim sonuçları için sabaha dek yayın yapar.

İl Radyoları, 20 Eylül 1965'te Ankara Radyosu'nda toplanarak 1965-66 Kış Dönemi programlarını karara bağlarlar. İl Radyoları ile ilgili olarak da kararlar alınır. Bunlardan birine göre İl Radyoları eskisine göre daha mahalli ve folklorik programlara, çeşitli ve zengin içerikli yayınlara yönelecektir. Diğer bir karara göre İl Radyoları günde 4 kez Genel Müdürlüğe bağlanarak aldıkları haberleri dışında, günde 4 defa da "Kısa Haberler" yayınlayacaklardır. Bunlar dünya, yurt ve mahalli özellikli olacaktır.

TRT Genel Müdürlüğü Eylül başında İstanbul'da çok sesli müzikle ilgili bir "Danışma Kurulu" toplar ve seçkin müzikçilerin, düşünürlerin fikirlerini tesbit eder.¹⁸

¹⁷ "TRT Düünden Bugüne Radyo Televizyon 1927-1990"; TRT Yayını; s.

24

¹⁸ Türkiye Radyo Programları Dergisi, Yıl 1965; S. 20

Almanya'da televizyon kursu gören Ankara Radyosu programcı, ses uzmanı ve teknik elemanları, 1 Ekim 1965'te TRT'deki görevlerine başlarlar.¹⁹

TRT, 6 Ekim 1965'de yapılan Avrupa Radyo Birliği (EBU) toplantısına iki yetkili ile katılır.

1965 yılı için Japonya'da toplanan Asya Radyocular Birliği'ne (ABU) TRT'yi temsilen Behçet Kemal Çağlar, İsmet Giritli ve Adalet Ağaoğlu katılırlar.

Ankara Radyosu'nun Çocuk Tiyatrosu için açtığı sınavda 28 çocuk başarılı olur. Ayrıca "Radyo Çocuk Korosu" sınavı da açılır.

24 Ekim tarihi, TRT'nin yeni kış program dönemi başlangıcı olduğu için önemli bir tarihtir. *"Batı radyolarındaki prodüksiyon kurallarını benimsemeye başlayan TRT'nin, ön çalışmalarla üç ay evvelinden düzenlenen kış programlarının tümünde söz unsurlu "Hayata Bakış" ve "Bu Hafta" gibi prodüksiyonları bulunur."*²⁰

TRT Kurumu, Folklor karakterinde Orkestra kompozisyonları konusunda açmış olduğu yarışmanın süresini üç ay daha uzatır.

Amerikan üslerinde bulunup yayın yapan 6 Amerikan radyosunun durumunun 359 sayılı TRT Kurumu Kanununun 35. maddesine ters düştüğü anlaşılmış, bu terslikle yayın-tekeli ilkesi çalışmıştır. Ancak Dışişleri Bakanlığı düzeyinde yapılan girişimler sonuçsuz kalır. TRT bunun üzerine daha önce iki ülke arasında yapılmış olan ikili anlaşmaları incelemeye alır.

¹⁹ Türkiye Radyo Programları Dergisi, Yıl 1965; S. 20

²⁰ 24 Ekim 1965 tarihli Cumhuriyet Gazetesi, Yazar: Altan POYRAZ

e.) Dinleyici Tepkileri ve Beklentileri

Radyoculuğun aynası durumunda olup, belki de bu nedenle bilinmesi gereken en önemli unsur olan dinleyicilerin beklentileri, yayınlanan programlara tepkileri, radyocuların halkın gözündeki konumunu, programlara bakış açılarını, yorumlarını bilmek açısından önemlidir. 1965 yılı için yapılan, ancak çoğunlukla "olumsuz" olan eleştirileri, Cumhuriyet Gazetesinin "**Okuyucular**" köşesinden derlemeye çalışacağız. Yalnız bu köşenin bir nevi "şikayet köşesi" gibi işlev gördüğü göz önüne alınırsa, çok beğenilen bazı programların ya da olumlu yorumların bu mektuplara yansımadağı belli olacaktır.

1. Konya'dan yazan bir teğmen, Cumartesi günleri resmi daireler 13:00'da kapandığı için haberleri dinleyemediklerini, TRT'nin yalnızca Cumartesi günleri öğle haberlerini saat 14:00'a almasının çok uygun olacağını; ayrıca, öğle haberlerinden sonra yayınlanan öğle konserlerinin çok uyutucu olduğunu, bunun yerine caz ya da şarkı koyulmasının uygun olacağını, kendi ve arkadaşları adına rica ediyor (18 Ekim 1965).

2. Bir dinleyici, 21 Ekim 1965 Perşembe gecesi İstanbul Radyosunda bir bayan yazarın "Mor Sokak" adlı oyununu dinler ve çok kalitesiz bulur. "Abur-cubur" şeklinde nitelediği oyunun bir çok kaliteli oyuna tercih edildiğini, bunun da belli isimlere para kazandırmak ve kayırmak için yapıldığını ifade etmektedir yazısında.

3. Van'ın Bulanık ilçesinin Yoncalı Köyü Muhtarı, 30 Ekim 1965 sabahı saat 7:00'daki Köye Haberler programında, yıllardır devam eden su sıkıntısına rağmen, Van Su İşleri tarafından köyün su probleminin çözümlendiği şeklinde bir yayın duyar. Ciddi ve tarafsız bulduğu Devlet radyosunun, bu asılsız haberle kendileri ile alay mı ettiğini sormaktadır (15 Kasım 1965).

4. İstanbul'dan gönderilen bir mektupta İstanbul Radyosu ile ilgili eleştiriler şöyle anlatılmaktadır:

• Monoton reklamlar geçidi rahatsız edici boyutlardadır.

• Alaturka müzik oranı çok azalmıştır

• Aylarca ilan edilen piyes ve skeç yarışmasının sonuçları niçin hâlâ tasnif edilmiyor? Her Perşembe akşamı piyes saatleri atlatılıyor. 11 Kasım 1965'te piyes saatini reklamlarla geçirdiler. İstanbul Radyosu ne zaman ciddileşecek? (24 Kasım 1965)

5. Antakya'dan yazan bir dinleyici, Antakya'da net olarak radyo dinleyemediklerini, güçlü radyo istasyonlarına acilen ihtiyaç duyduklarını, birçok il ve ilçenin de aynı durumda olduğunu yazmaktadır (1 Aralık 1965).

6. Bir diğer dinleyici İstanbul ve Ankara Radyoları için eleştirilerini şöyle sıralıyor:

• Uzun süredir ilanı yapılan "yeni yayın dönemi", söze ağırlık veren yapısıyla hayal kırıklığına neden olmuştur.

• Reklam saatleri herkesi bıktırmaktadır. Reklam geliri TRT'ye 12-13 milyon lira kazandırabilir, ancak 31 milyon dinleyicinin ödediği radyo vergisi de buna yakın bir gelir kaynağıdır. Bu nedenle reklam sürelerinin daha neşeli, zengin, kaliteli programlarla telafisini bekliyoruz.

• Umumi reklamlar aynı dakikalarda hem Ankara, hem İstanbul Radyolarında yayınlanmaktadır. Bu iki radyonun reklam yayınlama saatleri değiştirilmelidir.

• Reklamlar milli ve dini bayram günlerinde olsun, yayınlanmamalıdır.

• Benzer müzik yayınlarının Ankara ve İstanbul radyolarında farklı saatlerde yayınlanacağı defalarca söylenmesine rağmen, bu yanlışlık hâlâ düzeltilmemiştir (2 Aralık 1965).

7. Muhtemelen Sofya'dan yazan bir vatandaş, Sofya Radyosu'nda türküler ve saz eserleri çalındığını, bu nedenle istemeden bu yabancı ülke radyosunu dinlediğini belirtiyor ve bu durumda olmalarının Türkiye radyolarının yeterince kendilerine hitap eden ses ve saz eserleri yayınlamamasından kaynaklandığını açıklıyor. Ardından bu duruma karşı Türk kamuoyunu uyarıyor (16 Aralık 1965).

Türkiye Radyoları 1965 yılı son dört ayı içinde genelde ve ayrıntıda böyle bir panorama çizmektedir.

KAYNAKÇA

1. Turgut Özakman; **"Radyo Notları"**; Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1969

2. Turgut Özakman; **"Dış Ülkelerdeki İşçilerimize Hitap Eden Radyo Yayınları"**

(Basım yeri ve yılı belirtilmemiş)

3. **Türkiye Radyoları Program Dergileri**; TRT Yayını
1965 Yılı, 20., 21., 22., 23., 24., ve 25. sayılar.

4. **"TRT - Dünden Bugüne Radyo-Televizyon, 1957-1990"**; TRT Yayını

5. **"Yarının Radyo ve Televizyon Düzeni, Özgür, Özerk ve Çoğulcu Bir Alternatif"**;

İLAD İletişim Araştırmaları Derneği, TÜSES VE İLAD Ortak Yayını.

Koordinatör: Hıfzı Topuz. Mozaik Basım Yayıncılık,
İstanbul, 1990

6. **Cumhuriyet Ansiklopedisi; TRT/Radyo Maddesi;**
Yazar:Uygur KOCABAŞOĞLU

7. **Cumhuriyet Gazetesi;** 1965 yılının Eylül, Ekim, Kasım
ve Aralık ayları.

8. **AnaBritannica, "Türkiye Radyo Televizyon
Kurumu Maddesi",** Ana Yayıncılık,
1993 Basım